

FOLYÓIRATSZEMLE

Helynévtörténeti Tanulmányok 15. (2019)

Szerkesztők: HOFFMANN ISTVÁN – TÓTH VALÉRIA. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 223 lap

1. A Helynévtörténeti Tanulmányok 15. száma tizenegy tanulmányt tartalmaz, melyek közt a többnyire helynévi témájú írások mellett személynevekkel és (hangsúlyosabban) kutatómódszertani kérdésekkel foglalkozó munkákat is találunk.

2. A kötet első tanulmányában PÓCZOS RITA arról értekezik, hogy milyen problémákat vet fel, ha a korai forrásokban szórványemlékként megjelenő helynevek etimológiájából próbálunk meg következtetéseket levonni az adott kor nyelvi-etnikai viszonyaira vonatkozólag (7–20).

Egy, az előbbivel összefüggő témát tárgyal TÓTH VALÉRIA, kiemelve a helynév-etimológia és a történeti helynév-rekonstrukció módszertani, illetve eredménybeli különbségeit (21–48). A két megközelítés eltérését és a történeti helynév-rekonstrukció nagyobb hatékonyságát a Bars vármegyei *Taszár* településnév példáján szemlélteti.

A soron következő írásban HOFFMANN ISTVÁN a Zsitva-völgy térségének (a folyó alsó és felső szakaszának) az ómagyar kori helynévmintázatait és nyelvi viszonyait tárja fel a már említett helynév-rekonstrukciónak, továbbá a helynevek relatív kronológiájának a módszerével (49–88).

A negyedik tanulmány szerzője, KOVÁCS CSILLA a rendkívül gazdag szórványanyaggal rendelkező Garamszentbenedeki alapítólevélben fellelhető helynevek tipológiai vizsgálatára vállalkozik (89–106).

SZŐKE MELINDA a Pécsváradi oklevél által közölt *Scedluc* helynevet elemzi nyelv- és névtörténeti szempontból (107–120). Írásából kiderül, hogy a *Scedluc* megfeleltethető a mai Baranya megyei *Szellő* község nevével, s az ótörök eredetű *szőlő* közsőből származhat.

Ezt követően JOSEF SCHWING a *Conversio Bagoariorum et Carantanorum* elnevezésű forrás néhány személy- és helynévének vizsgálatával kíván további megerősítő bizonyítékokat szolgáltatni ahhoz a már igazolt történettudományi felvetéshez, hogy Pannónia keleti része is Karoling fennhatóság alatt állhatott a 9. században (121–130).

Hetedikként SZENKA DÓRA munkája olvasható a halászóhelyek történeti jelentőségéről, azok korai ómagyar kori elnevezéseiről, valamint – HOFFMANN ISTVÁN helynévelemzési modelljét alapul véve – e névtípus legfontosabb jellemzőiről (131–148).

HANKUSZ ÉVA írása arra keresi a választ, hogy az 1920-as új országhatárok miatt felदारabolódott magyar nyelvű közösség nyelvi különfejlődésének milyen lenyomatai vannak a határ menti helynevek rendszerében (149–161). Mintaként a szatmári régióból hat magyarországi és három romániai – földrajzilag egymáshoz viszonylag közel elhelyezkedő – település határnévtanilag veti össze.

Az ezt követő tanulmányban KOVÁCS ÉVA a természeti környezetre utaló településnevek szerkezeti tulajdonságait középpontba helyező, 2193 elemű (több forrásból származó) névkorpuszán végzett kutatásának az eredményeit mutatja be (163–178).

BÁBA BARBARA olyan, a korai oklevelek kevert nyelvi állapotával kapcsolatos történeti dialektológiai szempontokat taglal cikkében, mint például az oklevélírói norma, a hagyomány és a scriptor saját nyelvjárása közötti eltérés, illetve az oklevél eredeti vagy másolt voltának kérdései (179–192).

A kötet utolsó írásában MOZGA EVELIN egy előzőleg megkezdett tanulmányát folytatja a Tihanyi összeírás szláv eredetű személynéveiről (193–219). Míg a korábbi, 14. számban azokat a személynévi adatokat ismertette, amelyeknek az előzményei összetett szláv nevek voltak, addig a jelen kötetben az egyszerű szláv nevekre visszavezethető alakokat elemzi szócikk formában, két nagyobb (morfológiai változtatással és anélkül átvett) csoportra osztva anyagát.

3. A kötetben szereplő tanulmányok javarészt a korai ómagyar kori oklevelek szórványemlékeinek az elemzési lehetőségei, valamint az azokból levonható tanulságok köré szerveződnek. Az alapvetően névtörténeti kérdéseket tárgyaló írások nem csupán a nyelvtudomány, hanem a középkori magyar történelem iránt érdeklődőknek is hasznos olvasmányul szolgálhatnak.

MAYER PÉTER

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8344-8286>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Onoma 52. (2017)

Szerkesztők: OLIVIU FELECAN – UNNI-PÄIVÄ LEINO. The International Council of Onomastic Sciences, Uppsala. 122 lap

1. A folyóirat 2017. évi száma öt, tematikusan nem összefüggő tanulmányt közöl, amelyeket újdonságként két rövidebb, a névtani terminológia kérdéseivel foglalkozó rövid cikk egészít ki.

2. Az első írásban RICHARD COATES kel a TPTP (The Pragmatic Theory of Properhood), vagyis a tulajdonnévi jelleg pragmatikai elméletének a védelmére néhány kutató bírálataira reagálva (7–26). Meglátása szerint a legfőbb problémát az okozza, hogy bizonyos kulesterminusokat – mint amilyen az *értelem*, a *jelentés*, a *denotáció* vagy akár az *utalás* – egymáshoz képest eltérően határoz meg a filozófia és a nyelvészet, illetve ezek különböző elméleti keretei. A szerző következetesen JOHN LYONS 1977-es definícióiból indul ki, és a további magyarázataiban, pontosításaiban is ezekre támaszkodik.

Ezt követi VALERIA DI CLEMENTE tanulmánya (27–44), amely a Ragman Rollban megjelenő germán eredetű női nevekkal foglalkozik. A többnyelvű hűbéreskü-gyűjtemény 1296-ban,